

Nr 185.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit; given Stockholms slott den 21 mars 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit.

GUSTAF ADOLF.

Sam. B. Norup.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Genom förordning den 26 juni 1948, vilken gäller till utgången av innevarande år, ha centralkassorna för jordbrukskredit provisoriskt berättigats att öka sin inlåning från allmänheten. I propositionen föreslås, att bestämmelserna härom skola erhålla fortsatt giltighet för ytterligare ett år. Dessutom föreslås att Kungl. Maj:t skall kunna för samma tid medgiva, att beträffande viss centralkassa inlåningsmaximum höjes från trettio till högst femtio gånger centralkassans och därtill anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital.

Förslag
till
**förordning med särskilda bestämmelser om in- och upplåning
vid centralkassa för jordbrukskredit.**

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Vid bestämmande av den omfattning, i vilken centralkassa för jordbrukskredit på grund av stadgandet i 32 § första stycket förordningen den 5 juni 1942 (nr 325) om jordbrukets kreditkassor må in- och upplåna penningar, skola under år 1953 *dels* med kontanta penningar i centralkassan likställas kontanta penningar i därtill anslutna jordbrukskassor, *dels* med fordringar, som avses i nämnda stadgande, likställas fordringar på grund av lån, för vilka säkerheten utgöres av in-teckning inom hälften av det senast fastställda taxeringsvärdet å sådan i 52 § andra stycket sagda förordning omförmäld fastighet, vars huvudsakliga värde består i tomt eller bostadsbyggnad.

2 §.

På framställning av centralkassa äger Konungen efter hörande av bank- och fondinspektionen medgiva att, utan hinder av stadgandet i 32 § andra stycket förordningen om jordbrukets kreditkassor, in- och upplåningen med det avdrag, som i nyssnämnda författningsrum sägs, under år 1953 må överstiga centralkassans och därtill anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital det antal gånger, över trettio men högst femtio, som Konungen med hänsyn till omständigheterna finner skäligt bestämma.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 mars 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, fråga om *nya bestämmelser rörande in- och upplåningen vid centralkassor för jordbrukskredit* samt anför därvid följande.

Inledning.

I skrivelse den 11 december 1951 har *1950 års jordbrukskassautredning* — som fått i uppdrag att verkställa översyn av lagstiftningen angående jordbrukets kreditkassor — anmält att uppdraget ej kunde slutföras inom beräknad tid och att därför viss provisorisk lagstiftning erfordrades rörande in- och upplåningen vid centralkassa för jordbrukskredit. Förslag till sådan lagstiftning har bifogats.

Över framställningen ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, fullmäktige i riksgäldskontoret, fullmäktige i riksbanken, länsstyrelsen i Östergötlands län, som bifogat yttrande från Östergötlands centralkassa för jordbrukskredit, länsstyrelsen i Kristianstads län, länsstyrelsen i Skaraborgs län, som bifogat yttrande från Västra Sveriges centralkassa för jordbrukskredit, samt svenska jordbrukskreditkassan.

Jordbrukskasserörelsens organisation m. m.

Jordbrukskasserörelsen är författningsmässigt reglerad genom förordningen den 5 juni 1942 (nr 325) om jordbrukets kreditkassor (jordbrukskasseförordningen).

Kasserörelsen är organiserad i tre led, jordbrukskassorna, centralkassorna och svenska jordbrukskreditkassan. Varje centralkassa skall vara anslu-

ten till svenska jordbrukskreditkassan och varje jordbrukskassa till den centralkassa, inom vars verksamhetsområde styrelsen har sitt säte.

Jordbrukskassorna äro kasserörelsens lokala organ. Deras huvudsakliga uppgift är att bereda sina medlemmar kredit. De närför erforderliga medlen erhålla jordbrukskassorna genom att hos vederbörande centralkassa återbelåna fordringsbevis, som belånats hos jordbrukskassan.

Centralkassorna tjänstgöra som nyss nämnts såsom kreditgivare åt jordbrukskassorna. Medel för detta ändamål anskaffa de bl. a. genom att från allmänheten mottaga inlåning på räkning som av bank allmämligen begagnas — sparkasseräkning, depositionsräkning, kapitalräkning och checkräkning.

Svenska jordbrukskreditkassan bedriver viss utlåning till centralkassorna samt utövar dessutom kontroll och tillsyn över centralkassorna och jordbrukskassorna.

Jordbrukets kreditkassor äro samtliga organiserade såsom ekonomiska föreningar med begränsad personlig ansvarighet. Lagen om ekonomiska föreningar är tillämplig för kassorna i den mån särskilda föreskrifter icke meddelats för dem.

Centralkassornas inlåningsrätt.¹

Centralkassornas inlåningsrätt regleras främst genom bestämmelserna i 32 § jordbrukskassoförordningen. Enligt *första stycket* av denna paragraf gäller som *huvudregel* att centralkassa äger inlåna penningar dels till ett belopp, för vilket full täckning hos kassan finnes i kontanta penningar, i medel som för kassans räkning inestå hos riksbanken, jordbrukskreditkassan eller inländskt bankaktiebolag eller å postgiro, i statens eller Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer eller i fordringar på grund av lån, för vilkas fulla gäldande staten är ansvarig eller för vilka säkerheten utgöres av inteckning inom sex tiondelar av senast fastställda taxeringsvärdet å jordbruksfastighet, *dels ock* därutöver till ett belopp motsvarande tolv och en halv gånger centralkassans och därtill anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital.

Enligt en i *andra stycket* intagen *särskild regel* må dock i intet fall in- och upplåningen, med avdrag av ett belopp motsvarande centralkassans kassa och de medel, som för centralkassans räkning inestå hos riksbanken, jordbrukskreditkassan eller inländskt bankaktiebolag eller å postgiro, överstiga trettio gånger centralkassans och därtill anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital.

De nu nämnda reglerna modifieras emellertid genom en förordning den 26 juni 1948 (nr 376) med särskilda bestämmelser angående in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit. Enligt denna förordning skola vid bestämmande av den omfattning, i vilken centralkassa enligt *huvudregeln*

¹ Med inlåning avses här och i det följande även upplåning.

må in- och upplåna penningar, *dels* med kontanta penningar i centralkassan likställas kontanta penningar i därtill anslutna jordbrukskassor, *dels* med sådana fordringar, som upptagas i huvudregeln, likställas fordringar på grund av lån, för vilka säkerheten utgöres av in-teckning inom hälften av det senast fastställda taxeringsvärdet å sådan i 52 § andra stycket jordbrukskassaförordningen omförmäld fastighet, vars huvudsakliga värde består i tomt eller bostadsbyggnad.

Förordningen är av provisorisk karaktär och dess giltighetstid utlöper med utgången av 1952. Den tillkom med anledning av att det visat sig svårt för centralkassorna att åstadkomma den fondbildning som kräves enligt 32 § första stycket jordbrukskassaförordningen. Beträffande den närmare motiveringen torde jag få hänvisa till propositionen nr 234/1948. Att utvidgningen av inlåningsrätten erhöi endast provisorisk giltighet berodde därpå, att man icke ville föregripa resultatet av pågående utredningar om en omorganisation av kreditväsendet.

Framställningen.

Jordbrukskassautredningen anför i sin omförmälda skrivelse att utredningens uppdrag kan väntas vara slutfört inom sådan tid, att en ny författning om jordbrukets kreditkassor kan träda i kraft den 1 januari 1954. I avvaktan härpå böra enligt utredningens mening 1948 års provisoriska bestämmelser om vidgad inlåningsrätt för centralkassa erhålla fortsatt giltighet. Som skäl härför anføres att de svårigheter att redovisa erforderlig fondtäckning som föranlett 1948 års lagstiftning icke minskat utan tvärtom ytterligare skärpts. Centralkassornas sammanlagda verkliga inlåning hade sålunda stigit från omkring 291 miljoner kronor den 30 november 1947 till omkring 455 miljoner kronor den 31 oktober 1951. Av inhämtade uppgifter framginge också att den inlåningsrätt, som förelåge enligt huvudregeln i 32 § första stycket jordbrukskassaförordningen jämförd med de provisoriska bestämmelserna, sistnämnda dag utnyttjats till 99 % av fyra kassor, till 98 % av två kassor, till 97 % av två kassor, till 93 % av en kassa och till 85 % av den återstående kassan. Utredningen funne det därför tämligen klart, att det medgivande som lämnats genom 1948 års lagstiftning borde förlängas att gälla även för år 1953.

Vidare anför utredningen att vissa svårigheter för centralkassorna uppkommit även genom den begränsning av inlåningsrätten som innefattas i *den särskilda regeln* i 32 § andra stycket jordbrukskassaförordningen och som icke påverkas av 1948 års bestämmelser. Utredningen framlägger en tablå, som visar att inlåningsrätten enligt denna regel per den 31 oktober 1951 utnyttjats fullt ut av en kassa, till 95 % av en kassa, till 90 % av två kassor, till 87 % av en kassa, till 82 % av en kassa och till 70 à 80 % av de återstående fyra kassorna. Under hänvisning till dessa siffror yttrar utredningen:

Tidigare har den övre gräns för kassornas inlåningsrätt, som bestämmes av vad här kallas huvudregeln, i allmänhet legat avsevärt lägre än den gräns, som bestämmes av den särskilda regeln. Den allmänna ekonomiska utvecklingen har emellertid medfört förändringar härutinnan. Möjligheterna att hålla takten mellan den alltmera stegrade inlåningen och den fondläckning, som erfordras enligt den särskilda regeln, försvåras nämligen av gällande skattebestämmelser. Och placeringar av den natur, som enligt den särskilda regeln få avdragas — kassa, vissa banktillgodohavanden — kunna av räntabilitetsskäl komma i fråga endast i jämförelsevis ringa omfattning.

Den bilagda tablån torde tämligen väl belysa vad här senast anförts. Av tablån framgår att den särskilda regeln för de flesta centralkassornas vidkommande visserligen ännu så länge ger ett högre inlåningsmaximum än huvudregeln. Men för åtminstone tre centralkassor — Mellersta Sveriges, Gävleborgs läns och Övre Norrlands — är skillnaden mellan de resultat som de två reglerna ge för den 31 oktober 1951 jämförelsevis obetydlig. Och för en av dessa tre — Gävleborgs läns — ligger maximum enligt den särskilda regeln t. o. m. något lägre än gränsen enligt huvudregeln. Sistnämnda centralkassa har för övrigt utnyttjat sin inlåningsrätt enligt huvudregeln till 99 % och sin inlåningsrätt enligt den särskilda regeln till 100 %.

Skillnaden i elasticitet mellan huvudregeln och den särskilda regeln torde komma att ytterligare framträda, sedan nya fastighetstaxeringsvärden blivit fastställda vid 1952 års fastighetstaxering. Då en ej obetydlig höjning av taxeringsvärdena torde vara att vänta, blir följden, att det kapital som är utlånat mot säkerhet av inteckningar i fast egendom till en större del än förut kommer att räknas såsom placerat i sådana tillgångar, som ingå i centralkassornas inlåningsunderlag enligt huvudregeln. Härigenom erhålles en ökning av inlåningsrätten enligt huvudregeln medan inlåningen enligt den särskilda regeln icke kommer att påverkas.

På grund av vad sålunda anförts anser jordbrukskassoutredningen att även nu ifrågavarande särskilda regel bör modifieras genom provisoriska bestämmelser. Utredningen framhåller, att 1948 års sparbankssakkunniga framlagt förslag om en motsvarande provisorisk ökning av sparbankernas inlåningsrätt, samt anför härom följande.

Sparbankernas inlåningsregler äro konstruerade på samma sätt som centralkassornas. För sparbankerna gäller en i 25 § sparbankslagen intagen huvudregel, enligt vilken sparbank må inlåna penningar, *dels* till ett belopp som motsvaras av vissa angivna tillgångar — i stort sett samma slags tillgångar som de vilka uppräknas i 32 § första stycket jordbrukskasseförordningen — *dels ock* därutöver till ett belopp av högst tolv och en halv gånger sparbankens fonder. Därjämte finnes i samma lagrum en särskild regel enligt vilken inlåningen — med avdrag av ett belopp för vilket täckning finnes i kontanter och vissa andra likvida tillgångar — i intet fall må överstiga trettio gånger sparbankens fonder. 25 § sparbankslagen suppleras av en lag den 30 juni 1947 (nr 321) med särskilda bestämmelser angående sparbanks inlåning. Lagen är av provisorisk natur och dess giltighetstid utlöper liksom 1948 års förordning om centralkassornas in- och upplåning vid utgången av år 1952. Genom denna lag har Konungen bemyndigats att medgiva lindring i den särskilda regeln i 25 § sparbankslagen. Vissa sparbanker kunna nämligen efter ansökan få tillstånd att beräkna sin inlåningsrätt enligt den särskilda regeln efter en relation mellan fonder och inlåning av 1 till 50 i stället för 1 till 30.

1948 års sparbankssakkunniga ha i skrivelse till Konungen den 1 november 1951 framställt förslag att de provisoriska bestämmelserna i 1947 års lag skola förnyas att gälla intill utgången av år 1955. Enligt förslaget skall emellertid bemyndigandet för Konungen att efter ansökan medgiva sparbank rätt att beräkna maximal inlåning enligt den särskilda regeln efter relationstalet 50 utsträckas att avse samtliga sparbanker, icke såsom hittills blott vissa av dem.

Jordbrukskassautredningen förordar, att möjlighet skall beredas även för centralkassorna att genom dispens få den särskilda gränsen för inlåningen höjd från 30 till 50 gånger fonder och insatskapital. I utredningens skrivelse anföres, att för centralkassornas del något direkt behov av ett så högt relationstal som 50 knappast torde komma att uppstå under år 1953, utan att ett lägre tal nog i och för sig skulle kunna räcka. Men skulle, såsom sparbankssakkunniga föreslagit, talet 50 bli fastställt att provisoriskt gälla för sparbankerna, så borde lämpligen samma tal få provisoriskt gälla för centralkassorna till dess slutliga bestämmelser om deras inlåning trädde i kraft.

Slutligen torde jag få nämna att jordbrukskassautredningen i sin skrivelse upptagit även frågan i vad mån provisoriska bestämmelser kunde vara påkallade på den grund, att en ny föreningslag träder i kraft den 1 januari 1953. Utredningen erinrar att svenska jordbrukskreditkassan redan under förarbetet till den nya föreningslagen framhållit, att de nya reglerna om fusion icke torde kunna oförändrade tillämpas på kreditkassorna samt att bestämmelsen om revisors rätt att anlita medhjälpare syntes föga lämplig för en penninginrättning, där ju revisionsarbetet är av särskilt grannlaga natur. Även utredningen finner skäl kunna anföras för att på dessa punkter meddela särskilda regler för kreditkassorna men anser att därmed utan olägenhet kan anstå till dess ny författning angående jordbrukskasserörelsen utfärdas. Till motivering härav anför utredningen följande.

Frågan om fusion är av icke ringa betydelse för jordbrukskasserörelsen. Det förekommer nämligen ganska ofta att jordbrukskassor sammanslås. Sådana sammanslagningar ske efter i stort sett samma mönster som sammanslagning av banker. Det för närvarande tillämpade förfarandet vid sammanslagning av jordbrukskassor kan i korthet beskrivas så, att den upphörande kassan överlåter sina tillgångar och skulder till den övertagande kassan varjämte medlemmarna i den förstnämnda kassan överförs till den sistnämnda. Den upphörande kassans rörelse fortsättes av den övertagande medan den upphörande likviderar. Denna metod har befunnits enkel och praktisk och torde icke innebära några vådor för vederbörande kassors medlemmar eller borgenärer. Det fusionsförfarande som regleras genom den nya föreningslagen är betydligt mera invecklat och — för kassornas del — osmidigt.

Av stor betydelse vid prövningen av hur denna lagstiftningsfråga definitivt bör lösas blir den ställning 1949 års banklagssakkunniga komma att ta till spörsmålet om bankers fusion. Jordbrukskassautredningen har, i avbidan på nämnda ställningstagande, för egen del helst velat undvika att ens provisoriskt ta upp frågan. Detta torde heller icke erfordras. Utredningen utgår nämligen från att den nya föreningslagen icke skall behöva lägga

några avgörande hinder i vägen för det förfarande som enligt ovan tillämpas vid sammanslagning av jordbrukskassor. Detta förfarande förutsattes således utan särskilda lagstiftningsåtgärder fortfarande kunna användas under den korta övergångstid varom här är fråga.

Vad beträffar revisorsfrågan så läser det icke vara omöjligt för jordbrukets kreditkassor att för den korta övergångstiden under hand finna en tillfredsställande lösning.

Yttrandena.

Jordbrukskassoutredningens förslag om förlängd giltighetstid för 1948 års provisoriska bestämmelser har ej föranlett någon erinran i remissyttrandena.

Förslaget att öppna möjlighet till dispens från den särskilda regeln i 32 § andra stycket jordbrukskasseförordningen har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *fullmäktige i riksgäldskontoret, länsstyrelserna i Östergötlands, Kristianstads och Skaraborgs län, svenska jordbrukskreditkassan samt Östergötlands och Västra Sveriges centralkassor för jordbrukskredit.*

Fullmäktige i riksbanken ställa sig något tveksamma till förslaget men vilja icke motsätta sig bifall därtill. Fullmäktige anföra:

Den omständigheten att några centralkassor närma sig gränsen för sin inlåningsrätt och därmed i viss mån förlora sin rörelsefrihet i fråga om utlåningen kan icke i och för sig utgöra tillräcklig anledning för en utvidgning av nämnda rätt. Inlåningsbestämmelserna ha tillkommit i insättarnas intresse och frågan om inlåningsrättens omfattning måste självfallet i främsta rummet bedömas med hänsyn till kravet på säkerhet för insättarmedlen. Därest de föreslagna provisoriska reglerna genomföras och inlåningen ökar, innebär detta att även utrymmet för utlåningen ökar. Det sistnämnda kan icke anses förenligt med de krav på återhållsamhet i kreditgivningen, som ställas i nuvarande läge. Med hänsyn till att fullmäktige tillstyrkt liknande regler för sparbankerna, och att för affärsbankerna gäller en provisoriskt utvidgad inlåningsrätt enligt lagstiftning av år 1946, samt med hänsyn till att önskvärda kreditrestriktioner lämpligen icke böra göras beroende av att inlåningen hämmas och kasserörelsens sparfrämjande verksamhet därigenom försvåras, vilja fullmäktige icke motsätta sig bifall till utredningens förslag.

Sparbanksinspektionen yttrar, att behov av den föreslagna dispensmöjligheten i och för sig syntes föreligga. Någon närmare motivering hade emellertid icke lämnats till förslaget att gångertalet skulle höjas just till 50 annat än genom hänvisning till att samma höjning av sparbankssakkunniga föreslagits för sparbankernas del såsom en provisorisk åtgärd. Utredningen syntes därvid ha bortsett från den skillnad som förelåge mellan centralkassor och sparbanker såtillvida, att 50-gånge regeln intill den 1 juli 1937 varit tillämplig på alla sparbanker och ännu gällde för flera av dem, medan så ej vore fallet för centralkassornas vidkommande. Sparbanksinspektionen

ville emellertid icke motsätta sig att en provisorisk bestämmelse av det föreslagna innehållet utfärdades.

Både fullmäktige i riksbanken och sparbanksinspektionen betona, att deras ställningstagande icke får tillmätas prejudicerande betydelse för den fortsatta översynen av lagstiftningen om jordbrukskasserörelsen.

Bank- och fondinspektionen vitsordar, att en uppmjukning av nu ifrågasvarande maximeringsregel synes behöflig, men avstyrker utredningens förslag och förordar i stället, att före jämförelsen mellan inlåning och fonder skall från inlåningssumman få avdragas ej blott vad som täckes av kassa och banktillgodohavanden utan även vad som motsvaras av fordringar på grund av lån mot statlig garanti.

Inspektionen har i sitt yttrande till en början anfört, att behovet av fondtäckning hos centralkassorna bör bedömas efter jämförelse med motsvarande förhållanden hos andra kreditinrättningar.

I yttrandet anställes en sådan jämförelse först med landshypoteksföreningarna, vilka i likhet med jordbrukets kreditkassor äro kooperativt organiserade kreditinrättningar med ändamål att utlämna lån till jordbrukarna. Beträffande hypoteksföreningarna anför inspektionen:

Per den 31 december 1950 hade åtta av de tio hypoteksföreningarna reservfonder uppgående till mer än 2 procent av utlåningen; relationen mellan hypoteksföreningarnas sammanlagda fonder och utlåning var 2,17 procent. Om jämväl hypoteksbankens reservfond tages i betraktande — denna fond får nämligen tagas i anspråk för täckande av förluster i föreningarnas rörelse — finner man att landshypoteksorganisationen i sin helhet vid angivna tidpunkt hade ett eget kapital motsvarande ca $3\frac{2}{3}$ procent av utlåningen.

Inom hypoteksorganisationen har man sålunda funnit det angeläget att bygga upp en fondställning som faktiskt är något bättre än t. o. m. den fondrelation som redan enligt nu gällande bestämmelser kräves för jordbrukskasserörelsen, vars låneportfölj inrymmer större risker än hypoteksföreningarnas placeringar, vilka uteslutande bestå av bottenlån och statsgaranterade lån.

Inspektionen övergår därefter till en jämförelse med sparbankerna och framhåller därvid bl. a., att den möjlighet till dispens från 30-gångerregeln som genom provisorisk lagstiftning medgivits för sparbankerna icke tillkommit i syfte att öka utrymmet för sparbanksinlåning utan införts för att utjämna verkningarna av en år 1937 vidtagen skärpning i kravet på fondtäckning. Det vore vidare att märka, att dispensbestämmelsen för sparbankerna hittills behövt utnyttjas i blott ett fåtal fall. Per den 31 december 1950 hade sålunda endast 29 av landets cirka 450 sparbanker erhållit dispens och av dessa 29 sparbanker hade vid angivna tidpunkt allenast 10 en inlåning, som översteg den enligt 30-gångerregeln medgivna. Slutligen måste man hålla i minnet, att centralkassornas tillgångar i sin helhet betraktade måste anses mera riskbetonade än sparbankernas placeringar.

I det följande framhåller inspektionen att jordbrukskassautredningens uppgifter om hur långt centralkassorna utnyttjat sin inlåningsrätt enligt 30-gångerregeln gällde förhållandena per den 31 oktober 1951. De hänförde

sig således till en tidpunkt kort före årsskiftet, då i samband med bokslutet sådana konsolideringar i allmänhet kunde göras, att inlåningsrätten ej oväsentligt vidgades. Med ledning av numera framlagda bokslut för år 1951 kunde det antagas, att de fyra centralkassor som den 31 oktober 1951 utnyttjat sin inlåningsrätt till 90 % eller däröver skulle komma att besluta sådana fondavsättningar att deras inlåningsrätt komme att bli avsevärt förbättrad. Nämnda fyra kassor — som den 31 december 1951 utnyttjat sin inlåningsrätt enligt 30-gånge-regeln till respektive 92,5, 95, 94 och 89,5 % — skulle sålunda, därest de i bokslutet föreslagna fondavsättningarna kunnat ske redan vid sist angivna tidpunkt, i stället ha utnyttjat inlåningsrätten till 91,5, 90, 89,5 och 85,5 %. Något omedelbart behov av en ändring i 30-gånge-regeln syntes fördenskull icke föreligga — i vart fall icke därest en återhållsam kreditpolitik i enlighet med riksbankens intentioner tillämpades vid rörelsens bedrivande.

Inspektionen tillägger emellertid att den likväl icke vill motsätta sig en provisorisk uppmjukning av nämnda regel men anser denna böra ske på annat sätt än genom införande av dispensmöjlighet. Skälen härför utvecklas av inspektionen på följande sätt.

Det måste erkännas, att inlåningssituationen för jordbrukskasserörelsen på något längre sikt icke är helt tillfredsställande och att man med hänsyn till bl. a. de anspråk, som ställas på rörelsen i samband med den statliga kreditgarantigivningen på jordbrukets område, kanske ändå bör överväga att genomföra vissa lättnader i angivna regel. Självfallet kan man härvid icke gå längre än som är förenligt med insättarnas rimliga krav på säkerhet och det måste förutsättas, att en eventuellt jämkad bestämmelse är avsedd att fungera allenast som ett provisorium intill dess statsmakterna efter att ha mottagit jordbrukskassoutredningens förslag till ny lagstiftning blivit i tillfälle att taga definitiv ställning till frågan om centralkassornas inlåningsrätt.

»Något direkt behov av ett så högt relationstal som 50 torde för centralkassornas del knappast komma att uppstå under år 1953» — säger jordbrukskassoutredningen — »utan ett lägre tal skulle nog i och för sig kunna räcka.» Vad sålunda anförts vill inspektionen starkt understryka, vilket innebär att inspektionen icke kan ansluta sig till utredningens — under hänvisning till sparbankssakkunnigas ovan relaterade förslag framförda — önskemål, att man likväl ersätter 30-gånge-regeln med en 50-gånge-regel. Denna sin åsikt grundar inspektionen icke blott på vad ovan anförts utan även därpå, att en sålunda jämkad regel skulle kunna medföra, att jordbrukskasserörelsen än starkare än hittills inriktade sig på att lämna bottenkrediter, vilket skulle helt strida mot rörelsens syfte, nämligen att i första hand tillhandahålla driftskrediter åt jordbrukarna, varav vid vissa tillfällen under senare år förelegat behov som ej kunnat helt tillgodoses. Under beaktande härav och med särskild hänsyn tagen till kasserörelsens medverkan i den statliga kreditgarantigivningen har inspektionen kommit till den uppfattningen, att man borde kunna tillgodose de här föreliggande, delvis mot varandra stridande intressena genom att jämka 30-gånge-regeln på det sätt att med kontanta penningar och banktillgodohavanden jämställdes lån mot statlig garanti.

En regel som den förordade skulle medföra en sådan förbättring av inlåningssituationen för centralkassorna, att marginalen i avseende å inlåningsrätten komme att vidgas med 3—6 procent. Ingen kassa skulle nå upp till 90-procentsgränsen. Och det är härvid att märka, att den förbättring av fondrelationen, som sammanhänger med fondavsättningarna vid årsskiftet, icke beaktats; tages hänsyn även härtil, torde icke någon centralkassa ha utnyttjat sin inlåningsrätt enligt 30-gånge-regeln till mera än högst ca 85 procent. Då en sådan relation synes tillräcklig för att tillförsäkra centralkassorna den erforderliga handlingsfriheten under den tid provisoriet är avsett att gälla, d. v. s. till utgången av 1953, föreslår inspektionen att 30-gånge-regeln icke utbytes mot en 50-gånge-regel utan i stället modifieras enligt ämbetsverkets förslag; en sådan mindre modifikation synes ej heller vara ägnad att föregripa jordbrukskassautredningens blivande förslag i ämnet.

Departementschefen.

Förordningen den 26 juni 1948 med särskilda bestämmelser angående in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit tillkom som ett provisorium i avvaktan på resultatet av en allmän översyn av lagstiftningen rörande jordbrukets kreditkassor. Förordningen gäller till utgången av år 1952. Eftersom ny lagstiftning angående jordbrukskasserörelsen ej hinner genomföras till denna tidpunkt utan beräknas kunna träda i kraft först den 1 januari 1954, har jordbrukskassautredningen föreslagit att bestämmelserna i 1948 års förordning skola erhålla fortsatt giltighet för ytterligare ett år. Detta förslag har lämnats utan erinran av alla de i ärendet hörda remissinstanserna och även jag finner det väl grundat. Jag förordar därför att förslaget genomföres.

Såsom framgått av den tidigare redogörelsen medföra 1948 års bestämmelser endast den verkan att inlåningen kan ökas utöver vad eljest skulle varit tillåtet enligt den huvudregel i ämnet som meddelas i 32 § första stycket jordbrukskasseförordningen. Något avsteg får sålunda icke göras från den i andra stycket av samma paragraf givna särskilda regeln att inlåningen, fränsett vad som täckes av kassa och banktillgodohavanden, aldrig må överstiga trettio gånger centralkassans och därtill anslutna jordbrukskassors fonder och insatskapital. Jordbrukskassautredningen har nu föreslagit, att även denna regel skall provisoriskt modifieras genom att Kungl. Maj:t får möjlighet att för viss centralkassa medgiva höjning av inlåningsmaximum från 30 till 50 gånger fonder och insatskapital.

Vid remissbehandlingen ha samtliga hörda instanser utom en tillstyrkt detta förslag eller lämnat det utan erinran eller i vart fall förklarat sig icke vilja motsätta sig det. Det enda undantaget är bank- och fondinspektionen, som dock i och för sig ej bestrider behovet av en uppmjukning också på denna punkt men anser att den bör åstadkommas på annat sätt än utredningens föreslagit. Enligt inspektionens mening bör frågan lösas så, att före jämförelsen mellan inlåning och eget kapital får från inlåningssumman avdragas ej

blott vad som täckes av kassa och banktillgodohavanden utan även vad som motsvaras av fordringar på grund av lån mot statlig garanti.

För min del har jag av utredningen i ärendet blivit övertygad om att en utvidgning av centralkassornas inlåningsrätt är påkallad jämväl i det avseende varom nu är fråga. I avvaktan på en slutlig reglering av detta spörsmål synes mig den av utredningen förordade lösningen med dispensgivning från fall till fall vara att föredraga framför den som bank- och fondinspektionen föreslagit. Emellertid har utredningen själv framhållit att något behov av att kunna höja inlåningsmaximum till så mycket som 50 gånger fonder och insatser knappast torde uppstå under 1953. Det synes mig därför lämpligast att Kungl. Maj:t får befogenhet att inom nämnda gräns för varje särskilt fall bestämma vilket relationstal som skall vara avgörande. Erforderligt underlag för bedömningen härav bör kunna erhållas genom att bank- och fondinspektionen höres i ärendet.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit i fråga om utfärdande av dispensbestämmelser torde 1948 års förordning böra ersättas med en ny förordning, i vilken samtliga provisoriska regler angående centralkassornas inlåning sammanföras. Stadgandena i den nya förordningen böra gälla endast för år 1953. Förordningen bör emellertid utfärdas i god tid före ingången av nämnda år, så att ansökan om dispens från föreskrifterna i 32 § andra stycket jordbrukskasseförordningen kan göras och prövas i förväg.

Jag delar utredningens uppfattning att några provisoriska regler om undantag från bestämmelserna i den nya föreningslagen icke äro påkallade. Vad i nämnda lag stadgas om fusion torde icke hindra att vid sammanslagning av jordbrukskassor tillsvidare förfares på samma sätt som hittills.

Härefter hemställer föredraganden att inom jordbruksdepartementet upprättat förslag till *förordning med särskilda bestämmelser om in- och upplåning vid centralkassa för jordbrukskredit* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

G. Lüzell.